

POPÜLER KÜLTÜR ve MÜZİK İLİŞKİSİ

RELATIONSHIP BETWEEN POPULAR CULTURE AND MUSIC

Öğr. Gör. Hasan ÇİFTÇİ

Harran Üniversitesi, Birecik Meslek Yüksekokulu, Şanlıurfa/Türkiye.

hasanciftci@harran.edu.tr. ORCID: 0000-0001-5595-5726

Öğr. Gör. Sultan BELLİ

Harran Üniversitesi, Birecik Meslek Yüksekokulu, Şanlıurfa/Türkiye.

sultancoban@harran.edu.tr, 0000-0003-0005-2196

ÖZET

Günümüzün gelişen ve değişen şartlarında müzik, toplumun hemen her kesiminin günlük yaşamlarında rastladığı, faydalandığı ve kimi zaman sorunlarına çözüm aradığı bir unsur haline gelmiştir. Birbirinden farklı temel bazı türlerini ve bunların çok çeşitli alt türlerini bünyesinde barındıran müzik, her türü ile toplum hayatının pek çok alanında kimi zaman öncü kimi zaman destekleyici kimi zaman da belirleyici roller üstlenmektedir. Müzik olgusu toplumsal bağlamı içerisinde düşünüldüğünde müziğin önemli işlevleri yerine getiren kendisine has bir sanatsal alan olarak ortaya çıkmaktadır. Her toplumun kendisine has bir müzik biçimi ve buna paralel olarak da müzikte kendilerini ifade etme tarzı vardır. Müzik, sanatın özel bir dalı olarak özgül karakterini endüstriyel yeniden üretim teknikleriyle birlikte önemli oranda yitirmiştir. Kültürün en önemli unsurlarından biri de müziktir. Günümüzde müzik artık gerçek sanatçıların üretiminde olmaktan çıkarak eğlence endüstrisinin güdümünde yer alan basit bir popüler ürün haline gelmiştir. Popüler kültür ile ilişkisi bağlamında müziği ele aldığımızda yani popüler kültürün mevcut özellikleri ile ilişkilendirildiğinde popüler müzik, bireyler adına bünyesinde yalnızca haz ve eğlence ilkesine dönüşmüştür. Bu çalışmada da buradan hareketle ilk önce kültür ve popüler kültür kavramları incelenecek akabinde de popüler kültür ve müzik olgusu arasındaki eleştirel bakış açılarına yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Popüler Kültür, Kültür

ABSTRACT

In today's improving and ever-changing conditions, music has become an element which almost everybody in the society encounters, benefits from, and sometimes seeks solutions for their problems with. Music including basic types different from each other as well as the subtypes of these basic types has assumed either progressive or supportive or definitive roles in the social life. When the notion of music is considered within the social context, it emerges as a distinct artistic field which fulfils important functions. Each society has a distinct musical form and, in relation to this, a style of expressing themselves in music. Music has drastically lost its specific character as a special branch of art with the industrial reproduction methods. One of the most important elements of culture is music. Nowadays music has lost its position in the hands of genuine artists and become a simple popular culture product which is guided by the entertainment industry. When we consider music in the context of its relationship with popular culture - that is, of its association with the present characteristics of popular culture – it is observed to have become an element of entertainment and pleasure for individuals. Thus, in this study, first the notions of culture and popular culture are examined and then the critical points of view between the notions of popular culture and music are presented.

Keywords: Music, Popular Culture, Culture

GİRİŞ

Değişen ve dönüşen dünya şartlarında müzik, toplumdaki bütün insanların günlük yaşamlarında karşılaştığı, faydalandığı ve bazen çözümü içinde bulduğu bir unsur olma özelliği taşımaktadır. Müzik türleri birbirinden çeşit bakımından oldukça farklılaşmasına rağmen toplumun her kesiminden insanın hayatına etki edebilmektedir. Müzik, insanların günlük yaşamında kimi zaman kılavuz kimi zaman destekleyici kimi zaman da belirleyici roller üstlenerek birçok işlevi yerine getirmektedir.

Müzik olgusu toplumsal bağlam içinde düşünüldüğünde, toplumdaki birçok değerli unsuru tamamlayan kendisine özgü bir sanatsal alan olarak tanımlanabilmektedir. Her toplum zaman içerisinde müzik kültürü ve biçimi geliştirmiştir. Bu gelişmelere bağlı olarak kendilerini ifade etme biçimi toplumdan topluma değişkenlik göstermiştir. Müzik, kültürlerin en önemli unsurlarından biri olup kendine özgü tarzıyla ortaya çıkmıştır. Fakat gelişen ve değişen toplum

şartları ve teknolojik unsurlarla birlikte öz niteliklerini kaybedip endüstriyel bir unsur haline gelmiştir.

Türkiye'deki müzik türleri Anadolu'nun zenginliklerinden beslenerek ve toplumun değişimlerinden etkilenerek varlığını sürdürmüştür. Bugünün yaşam şartları, toplumdaki genç nüfusun davranış biçimi ve bakış açısı geleneklerle harmanlanarak hem kültüre katkıda bulunmuş hem de müziğe hayat vermiştir. Türkiye'nin her köşesinde her bir yörenin müzik konusunda üretim ve gelişimi, sürekli şekilde mevcut kültür birikimi ile beraber devam etmektedir. Anadolu'nun herhangi bir köşesindeki müzik zenginliği bir başka yöredeki müzik kültür zenginliği ile yarışabilecek güce ve çeşitliliğe sahiptir.

Fakat içinde olduğumuz dönemde müzik, işin uzmanı kişilerin üretim ve denetiminden çıkararak eğlence endüstrisinin günlük tüketim ürünü haline gelmiştir. Bu tüketim tarzı, müziğin kendi öz sanat kimliğinden ve beslendiği kültürel değerlerden uzaklaşmasına yol açmıştır. Müziğin popüler kültürle olan ilişkisi, müziğin içinden çıktığı ve beslendiği kültür olarak ele alındığında günümüzde sadece kişilerin anlık eğlendikleri tüketim ürünlerine dönüşmüştür.

1. KÜLTÜR KAVRAMI

Kültür kavramının günümüze kadar pek çok düşünür, yerli ve yabancı bilim insanı tarafından tanımlanmıştır. Kültür bir toplumun birlik ve beraberliğini sağlayan toplumun tarih, dil, din, sanat, yaşam biçimi, ekonomi, fikir yönünü oluşturan unsurların bütünüdür (Yıldız, 2005: 5). Kültür, insanların doğayı şekillendirme çabasının medeniyet olgusu içerisindeki karşılığıdır. Gelenek, görenek, örf ve adetler manevi kültür öğelerini oluştururken topluma ait her türlü somut değerler ise maddi kültür öğelerini oluşturmaktadır. Maddi ve manevi kültür değerleri toplumları birbirinden ayıran en önemli unsurlardır (Selvi ve Altan, 2014: 133).

Kültür kavramının ” medeniyet, hars, uygarlık, çağdaşlık, entelektüel, kültürlü kişi, aydın insan” gibi sözcüklerle ifade edildiğine rastlanmaktadır. Bu kavramlar tek başına tam anlamıyla kültür olgusunu karşılayamasa da her biri kendi içinde kültüre ait anlamlar taşımaktadır. Bir başka ifade ile bu kavramlar salt olarak ifade edildiğinde kültürün anlamını sığlaştırmaktadır (Meb, 2004: 164).

Kültür bireylerin davranışlarını, tutumlarını, kişiliğini şekillendirmektedir. Her toplum, kendisini diğerlerinden ayıran düşünce ve davranışlarını doğrudan veya dolaylı bilgi kazanımı ile zamanla geliştirir. Böylelikle öğrenme, kültürün ayırt edici özelliklerindedir. Kültür konusu içinde öğrenme kavramı kadar etkileşim ve dil (lisan) unsurları da oldukça önemlidir.

Dil, bir toplumda insanların birbirleriyle iletişimini sağlayan önemli bir unsur olduğu kadar kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasında da kilit rol üstlenmektedir. Etkileşim ise bir toplumdaki bireylerin birbirleri ile karşılıklı ilişkileri sonucunda oluşturdukları düşünce ve eylemler bütünüdür (Kocacık, 2003: 86).

Günümüzdeki nesiller teknolojik gelişmelerin ürünü olan iletişim araçlarının çeşitliliği sayesinde kültürleriyle ilgili gerekli bilgilere daha kapsamlı ve hızlı bir şekilde ulaşabilmektedir. Bu bilgi (kültür) iletişim araçlarıyla olduğu kadar aile, arkadaş çevresi gibi yollarla da öğrenilir ve yayılır. İletişim olmadığı yerde kültürden bahsetmek pek mümkün değildir (Yıldız, 2005: 3).

Kültür; insanların bilinçlenmesi, çevresinden haberdar olması, yaşamı sorgulaması sayesinde gelişme göstermektedir. Geçmişte yaşamış olan insanlar kültür mirasının kurucularıdır. Dolayısıyla insan hem kültürün kurucusu hem de geliştirip yaşatanı olarak kabul edilmektedir. Kültürün kurucusu olarak insan, toplumsal yaşamı anlamak için gerekli bir unsur olsa da aynı zamanda değişime ve değiştirmeye karşı da güçlü bir engel olma özelliği taşımaktadır (Erdoğan ve Alemdar, 2005: 321-324). Bu özelliklere Hegemonya kavramında açıkça rastlanmaktadır. Hegemonya kavramı bağımlı sınıfların rıza göstererek yönetici sınıfların otoritesi altında yaşaması olarak tanımlanmaktadır (Sakar, 2009: 387).

Kültür yalnız yargılar, değerler, tutumlar içeren düşünsel bir süreci ifade etmekle kalmaz aynı zamanda kültür yaşanmış ve yaşananı aktarır. Kültür insanların kendi yaşam tecrübeleriyle biçimlenmiştir. Bu yaşam deneyimi geçmişte belli bir coğrafi yere ait, yerel ve birebir ilişkilerle oluşmaktaydı. Günümüzde ise doğrudan ilişkilerin yerine dolaylı olarak dünyaya egemen bir sınıfın yaşam koşullarının belirlediği, planlı yaşam tecrübeleri kültüre etki etmektedir (Erdoğan, 2004: 8). Buna bağlı olarak kültür, bir toplumu oluşturan üyelerce şekillendirilen toplumsal nesnelere ve kurumlar olarak da algılanabilir. Kültürü toplumdaki insanların paylaştıkları ve öğrendikleri her şey oluşturmaktadır. Kültür toplumun kimliğini, kişiliğini ve toplumun yeniden şekillenmesini sağlayarak toplumun varoluşunu gerçekleştirir (Williams, 1993: 10).

Kültür, bireylerin sosyal gereksinimlerinin sistematik olarak karşılanmasını sağlamak için vardır. Dolayısıyla kültür ortaya çıkabilecek problemlere çözüm yolları üreterek toplumsal hayatın düzenleyicisi olmaktadır. Kültürün işlevleri şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Kültür, toplumsal dayanışmanın temellerinden birini oluşturmaktadır.
- Kültür, toplum değerlerini bir bütün haline getirir ve bunları sistematik bir şekilde taşımaktadır.
- Kültür toplumları birbirinden ayırmaya yarayan bir işaret gibidir.

- Kültür, sosyal kişiliğin oluşmasında baş faktördür. Her toplumun insanı o toplumun kültürünü taşımaktadır. Dolayısıyla kültür insanların kültür kartıdır.
- Kültür, sosyal davranışları düzenlemektedir. Sosyal davranışın çeşitli parçalarını birbirleriyle ilişkilendirerek bir bütün haline getirmektedir (Fichter, 1997: 136).
- Kültür, iletişim görevi üstlenmektedir.
- Kültür, davranış standardı oluşturmaktadır.
- Kültür, toplumdaki diğer bireylerin eylemleriyle muhtemel tepkilerini tahmin etmemizi sağlamaktadır.
- Kültür, bireye gerekli bilgi ve beceriyi kazandırmaktadır.
- Kültür, kendimizi aynı kategoriye koyduğumuz benzer birikim ve niyetlere sahip diğer insanlarla kendimizi özdeşleştirme olanağı sağlamaktadır (Kocacık, 2003: 88).

2. POPÜLER KÜLTÜR

Popüler kelimesi İngilizce kökenli olup dilsel orijini bakımından Ortaçağlarda “halka ait” anlamında kullanılmaya başlamıştır. Günümüzde “çoğunluk tarafından seçilen ve sevilen” anlamında kullanılmaktadır (Rowe, 1996: 21).

Genel anlamıyla popüler kültür, tarihsel önem, derinlik veya süreklilik iddiası olmayan, hızlı üretilen ve hızlı kaybolan, sınıfsal özellik taşımayıp çoğunluğa hitap eden kültürel özellikler olarak ele alınmaktadır (Solmaz, 2009: 43).

Yöneten sınıfların kültürel gelenekleri ve değerleri, egemen ideolojileri doğrultusunda yeni formüller biçiminde yansıtarak yarattıkları ve bağımlı bireylere sundukları kültür, popüler kültürdür. Günümüzde popüler kültür, gündelik yaşamın parçası haline gelmiştir. (Özkan, 2006: 33) Dar anlamıyla popüler kültür, gündelik olarak emeğin yeniden üretilmesinin girdisi olan eğlenceyi kapsamaktadır. Geniş anlamıyla popüler kültür, belirli bir yaşam tarzının ideolojik olarak yeniden üretilmesinin ön şartlarını oluşturmaktadır (Oktay, 2002: 17).

Genel olarak bir değerlendirme yapılacak olursa; popüler kültür potansiyel kitlelere kolay yayılabilen ve onlar tarafından hızlı tüketilen, yaratıcılık ve yenilikçilik yerine önceden denenmiş ve başarısı kanıtlanmış, belirli bir süre ile sınırlı çekici gelen ve daha fazla sayıda insana hitap edebilen ürünler sunmaktadır. Popüler kültür ve ürünleri, insanları anı yaşamaya ve tüketmeye yöneltmekte, daha genel geçer olaylara ilgi duyarak siyasal ve toplumsal sorunlar üzerine düşünmekten uzaklaştırmaktadır. Popüler kültürün asıl hedeflediği ve en çok etkilediği toplumsal kesim gençlerdir. Son yıllarda Türkiye’de yaşanan yoğun kültürel ve sosyal

dönüşümlerin etkileri, toplumun tüm kesimleri açısından önem taşımaktadır. Ancak bu sürecin sosyo-psikolojik ve sosyo-kültürel etkileri özellikle toplumun genç kuşakları üzerinde daha yoğun olarak gözlenmekte ve hissedilmektedir. Çünkü ergenlik sürecinde bireyler zihinsel, fiziksel, psiko-sosyal ve duygusal gelişim alanlarında çocukluk döneminden sıyrılıp genç olma ve yetişkinliğe geçiş dönemleri içinde iken diğer taraftan da bu dönemin en önemli gelişimsel görevlerinden birisi olan kimlik kazanma ve özerklik çabası içerisindedirler.

Toplum içinde itibar görenle değil, rağbette olanla sınırları belirlenen popüler kültür, diğer kültürlerden daha fazla gündelik hayata ilişkindir ve gündelik hayat bilgisine bel bağlar (Sözen, 2006: 55-66). Popüler kültürün özellikleri Batmaz'a (2006: 97- 98) göre şu şekilde sıralanmaktadır.

- Biçim olarak orta karmaşıklıktadır.
- Parayla elde edilebilir, oldukça ucuzdur.
- Telif hakkı, patent veya sahiplik yoluyla tüketime açıktır.
- İletimi veya aktarımı, teknoloji ve ortam olarak dolaylıdır.
- Bilinen yaratıcısı (üreticisi) veya bir kaynağı vardır.
- Standartlaştırılmış, çoklaştırılmış ya da yeniden şekillendirilmiş olarak gösterime sunulmaktadır.
- Kültürel gelenekleri ve değerleri yeni formüller biçiminde yansıtmaktadır.
- Tüketen ve üreten arasında sosyal statü farkı vardır.
- Üreticileri ve sunucuları profesyoneldir.
- Ürün tüketiciye dönüktür.

Popüler kültür, tamamen ticarileşememiş bununla birlikte geleneksel yönünü de korumayı başarmıştır. Günümüzde popüler kültürün müzikle ilişkilendirilme yönü de aslında bu noktadadır. Kültürel bir olgu olarak müziğe bugün yüklenen anlam ve işlev çok değişkenlik göstermiştir. Konuya bu açıdan bakıldığında bugün endüstriyel müzik olarak ifade edilmesi gereken müzik, popüler olmaktan uzaktır. Bunun sebebi popüler müziğin içinde insanın doğal olarak yarattığı kültürünü ve halk (folk) geleneğini modern dünyaya taşıması ve müzikte endüstriye henüz girmemiş nüvelerini barındırmasıdır. Müzikal duyum orada ön plandadır. Endüstriyel müzikte ise durum farklıdır. Değişen süreçlerde modernizm kavramı 21.yüzyıl pratikleriyle bütüncül olarak düşünülürse modernizm sonrası hareketler, popüler müzik evrenini duygu ve melodi yoğunluğundan alarak teknolojiye sokmuş, bilgisayar destekli üretim haline getirmiştir. Dolayısıyla standartlaşan üretim, serileşerek endüstriyel müzik halini

almıştır. Örneğin; her hafta satışa çıkan top on müzik listeleri planlanmış bir teknoloji olarak seri üretimin göstergesi olmaktadır (Aydar, 2014: 802)

Bir eğlence kültürü olarak Popüler Kültür kitle iletişim araçları tarafından üretilmektedir. Radyo, televizyon, sinema, basın ve son dönemlerde de internet popüler kültürün yaratıcısı ve yayıcısı konumundadır. Popüler kültürü açıklama ve tanımlama konusunda entelektüeller arasında farklı yaklaşımlar olmasına rağmen popüler kültürün eğlenceye dönük, günlük tüketilen bir kültür olduğu hususunda ortak bir kanaat vardır. Bu kültür ayrıca serbest piyasanın da gözdesidir. Belirleyici aktörlerle, üretilen dizi filmleriyle, magazin programlarıyla ve müziklerle her kesimden insanlara ulaşmayı amaçlayarak büyük bir tüketim potansiyeli oluşturulmuştur. Popüler kültür metalaşmış ürünleri ile tüketim toplumunun isteklerini karşılamakta ve yeni tüketim talepleri yaratmaktadır (Bal, 2004: 145- 146).

Popüler kültür özü itibarıyla işgalci, yıkıcı, yok edici ve güçten düşürücü bir özellik taşımaktadır. İletişim teknolojisinin avantajlarını kullanarak yapılan sistem; popüler kültür ile insanları belirli bir düzende yaşamaya, tüketmeye, inanmaya ve hareket etmeye zorlamaktadır. Kitle iletişim araçlarından yoğun bir biçimde yararlanan popüler kültür, kitlelere kendisinin sınırları ve özelliklerini belirlediği bir yaşam alışkanlığı empoze etmektedir. Popüler kültür, bizim günlük yaşantımızı ve deneyimlerimizi inşa etmektedir. Kitle iletişiminde buna en açık örnek reklamlardır. Reklamlar her an ve her yerdedir. Reklamlar özel gün ve bayramlar geldiğinde konusuna göre sıklık oranları arttırılarak izleyicilere bazı davranışlarda bulunmaya zorlamaktadır (Şentürk, 2007: 30). Son olarak popüler kültürle ilgili tanımları da dikkate alarak popüler kültürü daha anlamlı hale taşıyabilmek ve anlamlandırmak amacıyla bir örnek vermek faydalı olacaktır. Bir futbol maçında arkadaşları ile birlikte özel locasında eğlenen bir iş adamı popüler kültüre katılmamaktadır. Ancak aynı iş adamı, iş elbiselerini çıkarıp kendi yerel takımının maçını en ucuz tribünlerden seyrederse ve takımına tezahüratta bulunursa popüler kültüre katılmış demektir. Tabii ki popüler kültüre katılabilmek için muhtemelen komşu gençlere göre biçimlenmiş diğer toplumsal dayanışmalara da katılması gerekir. Burada iş adamının beğenileri ve tercihleri bireysel değil toplumsaldır (Özkan, 2006: 32).

3. MÜZİK VE KÜLTÜR

Müzik, hem bireysel hem de toplumsal kültürü ve kültürel özellikleri oluşturur, geliştirir, çeşitlendirir ve zenginleştirir. Ayrıca kültürel unsurların paylaşılması, korunması ve kuşaktan kuşağa aktarılmasında önemli rol oynamaktadır. Aynı zamanda kültürel kimliğin ve kişiliğin oluşmasında, korunma ve geliştirilmesinde müziğin rolü yadsınamaz (Erdal, 1998: 292).

Konfüçyüs'e göre müzik, seslerin bir sıra halinde konulması olarak tanımlanan tonların bir verimidir. Müzik tonların etik etkisi yoluyla iyi ruhlarını yönetir; kötü ve iyi tonlar insanı etkileyerek bozuk veya iyi bir hava yaratır. Müziğin etkisi yalnızca tek tek bireylerle sınırlı değildir; tüm toplumu, ülkeyi ve ülkedeki işleri de kapsamaktadır. Müzik bozulursa tüm bu unsurlarda da bozukluk meydana gelmektedir. Bu bakış açısıyla müziğin bireysel olarak insan ruhunu etkilediği gibi toplumların yapılarını da etkilediği iddia edilmiştir. Platon ise bireylerin ruhsal durumu ve yaşamı ile sanat arasında doğrudan bir ilişki kurmuştur. Müzik seslerin hareketi yoluyla insan ruhunun hareketlerini sadece etkilemez aynı zamanda yeniden meydana getirebilmektedir. Bu nedenle Platon'un ideal devletinde müziğin önemli bir yeri vardır. Platon, müzik eğitimini iyi yurttaşların yetiştirilmesinde önemli bir araç olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla Platon da sanat ve müziği estetik kaygıları göz ardı edip tamamen insanda bıraktığı duysal etkiye göre etik olarak değerlendirmektedir. İlkçağda müzik söz konusu olduğunda ontolojik tanımlamalarının yapıldığı ancak yine de müziğin etik bir misyonun olduğu görülmektedir. Müzik insanlara nasıl yaşamaları, nasıl vatandaş olmaları gerektiğini anlatan bir araçtır. Hatta Platon'un ideal devlet düzenini sağlamak için kullandığı bir araçtır (Soykan: 2002:55).

Ancak popüler kültür ve popüler müziğe kötümser bakış açısının köklerini Frankfurt Okulu (*Eleştirel Kuram*) geleneğinde aramak gerekmektedir. Adorno'nun öncülüğünde çok daha gelişen okul literatürü, popüler kültürü kitlelerin endüstriyel üretim mantığıyla ele alınmış ve dolayısıyla kapitalist sistem içerisinde metalaşmış 'kültür endüstrisi' ürünleriyle '*kültürel aptallar*'a dönüştürdüğü fikri üzerinde son derece ısrarcıdır. Çünkü Frankfurt Okulu'na göre kapitalizm, kitle toplumu niteliği taşır ve bu toplumda işçi sınıfı örgütlenmiş değildir. Atomlaşmış yani birbirinden kopuk bireylerin oluşturduğu bir yapıya sahiptir. Faşizm gibi ideolojilere kolayca çekilebilirler. Dolayısıyla Adorno ve Horkheimer, Alman faşizmine özgü gelişmeyi bir bütün olarak kapitalizmle genelleştirir ve Amerikan 'kültür endüstrisinin faşist devletle aynı işi gördüğünü iddia eder (Hall 1994, Aktaran: Erol, 2005: 33). Frankfurt Okulu'na göre burjuva toplumu bozuk bir düzen, yanlış kurulmuş ve kötü işleyen bir toplum olarak nitelenir. Bu yanlış bütün kendi içinde var olan ve onu oluşturan tikelleri öyle bir kuşatmıştır ki bu bütünün içinde umut tükenmektedir. Frankfurt Okulu, bu yanlış bütün içinde bir umut, bir sığınak aramaktadır. Önerdiği sığınak ise sanat ve müziktir. Bu sığınak, burjuva toplumunun kötü "şimdi"si içinde hakikat olarak var kalan en son yerdir. Yanlış bütün içinde var olan, fakat yanlışlığa katılmayan, ilkece ona karşı duran ve doğruluk savıyla ortaya çıkan en son kale sanat ve müziktir. Bu kale ilkin yanlış bütün içinde doğruluğu barındırır, ikinci olarak bu yanlışlığı aşma

olanağını saklı tutar; böylece sanat daha iyi bir geleceğin modeli olur. Sanat toplumu yansıtmaz, tam tersine ona doğruyu gösterir (Hall 1994' den Aktaran: Dellalolu, 2007: 57)

Popüler müziğe ilişkin tanımlamalar da müziğin kendisine ilişkin tanımlamalarla aynı oranda karmaşıktır. Ancak yukarıda anlatılanların ışığında popüler müziğin bir kültürel fenomen olarak endüstrileşmiş toplumlarda sanat ve halk kategorilerinin yanında üçüncü bir tür olduğu gerçeği tartışmasız bir ön kabulü gerektirmektedir. Etnomüzikoloji disiplini içerisinde karşıt görüşleri de dikkate alan popüler müzik tanımlamaları tatminkâr olmadığının altı da çizilerek Franz Birer'ce yapılan kullanışlı bir özet şeklinde Middleton tarafından aktarılmaktadır. Birer'in tanımlamalarına göre popüler müzik;

- Normatif Tanımlamalar: Popüler müzik, bayağı bir türdür.
- Olumsuz Tanımlamalar: Popüler müzik folk ya da sanat olmayan başka bir türdür.
- Toplumbilimsel Tanımlamalar: Popüler müzik onlar için ya da onlar tarafından üretilen belirli bir toplumsal grupla ilişkilidir.
- Teknolojik-Ekonomik Tanımlamalar: Popüler müzik kitle medyası tarafından bir pazarda yayılır (Aktaran: Middleton 1997:4).

4. MÜZİKTE POPÜLERLEŞMEYE GEÇİŞ

Müzik, kültürel sistemin en önemli yapılarından biri ise popüler müzik de popüler kültürün en önemli alanlarından biridir.

Eski tarihlerde müzik özellikle ayinlerin önemli bir öğesi olmuştı. Öykünülen Tanrıların ise insan şeklinde tasarlanması ve bu yönde oluşan kavram, halk arasında giderek ortaya çıkan ve gelişen müziğin insana yönelmesini, aşk ve sevdanın anlatımında giderek insan öğesinin öne çıkmasını sağlamıştır (Elbaş, 2002: 54). Eski çağlardan beri etkinliğini sürdüren müzik, günümüzde yukarıda da ifade edildiği gibi bireyi ve sevgiyi ön plana çıkararak öğeleriyle gelişimini sürdürmektedir. Günümüzün gelişen ve değişen şartlarında müzik, toplumun hemen her kesiminin günlük yaşamlarında rastladığı, faydalandığı ve kimi zaman sorunlarına çözüm aradığı bir unsur haline gelmiştir. Birbirinden farklı temel bazı türlerini ve bunların çok çeşitli alt türlerini bünyesinde barındıran müzik, her türü ile toplum hayatının pek çok alanında kimi zaman öncü, kimi zaman destekleyici, kimi zaman da belirleyici roller üstlenmektedir (Çiftçi, 2010: 151).

Popüler müziğin Amerika’da gelişiminin başlangıç tarihi 1910’lar ve 1920’ler olarak düşünülebilir. Artık popüler müzik küçük bir iş olmaktan çıkmış ticari bir zihniyetle üretilmeye başlanmıştır. Popüler müziğin içinde birçok siyah müzisyenin şarkısı yer almış ve bununla beraber birçok farklı pop şarkısı siyahların müziğinden kaynağı gösterilmeden uyarlanmıştır. O dönemde başlayan popüler müzikteki standartlaşma ve sözlerindeki anlamsızlık bugün bile hala özelliğini korumaktadır (Finkelstein 1996:126).

Türkiye’deki popüler müzik süreci ve Türk müziğinin popülerleşme sürecine bakılmak istendiğinde ise Cumhuriyet Dönemi’nin de politikalarına yön veren Osmanlı’nın son dönemine hatta Tanzimat öncesine gitmek gerekmektedir (Özdemir, 2009: 575) .Pop müzik, popüler müzik teriminden kısaltılarak 1950’li yıllardan başlayarak gençleri hedefleyen müzikler dizisini anlatmak için kullanılmıştır (Solmaz, 2009: 89). Modernleşme adı altında yaşanan değişim süreci, Türkiye’de kültürel anlamda geleneksel yapıların çözümlerine yol açmıştır. Bununla birlikte sosyokültürel açıdan Türkiye toplumu yeni alışkanlıklar, tutumlar ve davranış tarzları da geliştirmiş ve geliştirmektedir. Daha bilimsel bir ifadeyle, kültürlenme ve kültürleşme süreçlerinin iç içe geçmesiyle Türkiye toplumu yeni bir kültürel yapıya doğru sürekli bir değişim arz etmektedir (Güvenç, 1997: 87).

5. TÜRKİYE’DE MÜZİK TÜRLERİ

Günümüz Türkiye’sinde genel müzik kültürümüz "temel müzik, halk müziği, sanat müziği ve yığın müziği” katmanlarından oluşan “dört katmanlı” bir yapıya kavuşmuş bulunmaktadır. Bu karmaşık yapı içinde “Geleneksel Türk Halk Müziği”, “Geleneksel Türk Sanat Müziği”, “Yeni/Modern (Çağdaş) Türk Sanat Müziği” ve “Yeni/Popüler (Çağdaş) Türk (Halk) Müziği” ile “Uluslararası (Sanat, Halk, Popüler/Müzikler” ülkemizde yaşayan başlıca (ana) müzik türlerini oluşturmaktadır (Uçan, 1997: 23).

Yurga (2002: 63) ise ülkemizdeki müzik türlerini:

- Geleneksel Türk Halk Müziği:
- Geleneksel Türk Sanat Müziği
- Türk Pop Müziği
- Türk Rock

- Protest Pop
- Arabesk
- Eğitim Müziği
- Askeri Müzik
- Dini Müzik olarak sınıflandırmaktadır.

Say'a (2001: 32) göre ise sınıflandırmaya temel olan müzik türleri kendi altındaki çeşitleri, alt çeşitleri, biçimleri ve onların da altında da bulunan diğer basamakları kapsamaktadır. Üç tür müzik vardır:

1. Geleneksel Müzik (Halk Müziği)
2. Sanatsal Müzik (Klasik Müzik)
3. Popüler Müzik (Yaygın Müzik)

6. POPÜLER KÜLTÜR VE POPÜLER MÜZİK

Popüler kültür kavramı, yoğun bir şekilde tüketimi olan ve toplum içerisinde yaygınlık gösteren, gündelik olarak yaşanan, modern toplumlarda yaygın halk kültürü veya hâkim grubun kültürü anlamında kullanılmaktadır. Ancak popüler kültür ürünlerini tercih edip tüketmek suretiyle, bunun gerçekte halkın ürettiği bir kültür olup olmadığı önemli bir tartışma konusudur (Kaya vd., 2007:25).

Popüler müzik kavramı eski zamanlardan günümüze kadar tüm zamanlara ve tüm insanlığa ulaşmaktadır. Günümüzde teknolojinin ilerlemesi ve hız kazanmasıyla insanların internet, medya, radyo, televizyon ve diğer kitle iletişim araçları aracılığıyla video ve müzikal unsurlara ulaşmaları oldukça kolaylaşmıştır. Kitle iletişim araçları aracılığıyla popülerite kazanan herhangi bir müzik parçası bir anda herkesin ilgi odağı olabilirken bu durum tersine de dönüşebilmektedir.

Günümüzde popülerite ve yaygınlık kavramları da yeniden şekillenmiştir. Dolayısıyla popüler olmaya aday pek çok eser veya benzer yapıtlar aynı zamanda çok çabuk yayılarak kullanılma ve belki de kısa zamanda tüketilme gibi bir sonuçla karşılaşabilmektedir (Çiftçi, 2010: 153).

Popüler kültür paralelinde gelişen popüler müziklerin dinlenme düzeylerinin yalnızca Türkiye'de değil özellikle Batı dünyasında da diğer müzik çeşitlerinin önüne geçtiği görülmektedir. Ancak Türkiye'deki bu gelişmenin Batı dünyasındakinden daha yoğun yaşandığı söylenebilmektedir. Çünkü Batıda gelişimini büyük ölçüde gerçekleştirmiş olan sanat ya da klasik müziklerinden sonra popüler müzik ortaya çıkmıştır. Ülkemizde ise geleneksel müziklerimiz ile çok sesli müziklerimiz arasındaki rekabet kavgası yeni yeni sonlanıp bu müziklerin gerçek sorunlarına odaklanılmıştır. Bütün bu tartışmaların ve çalışmaların dışında gelişen birtakım sentezci popüler müzikler sahneye çıkmış ve geniş halk kitlelerince kabul görmüşlerdir. Bu açıdan bakıldığında popüler müzik; başta akılda kalıcı kolay ezgilerinin ve ritmik yapısının yanı sıra farklı elektronik ve akustik enstrümanların kullanımı ile daha çok genç kuşakların ilgisini çeken genellikle dans etmek veya eğlenmek amacı ile icra edilen müzik türüdür. Popüler müzikler çoğunlukla onu tüketen insan için hem imkanları doğrultusunda çalışma ortamında hem de işten arta kalan boş zamanını değerlendirirken tükettiği bir müziktir. Aynı şekilde bu müzikler, sanayileşmede makineleşmenin sistemin dışına ittiği işsizler için de var olan sürekli boş zaman olgusuna büyük ölçüde eşlik etmektedir. Spesifik bir araştırma sonucundan daha ziyade gözlemsel bir yargıya dayanılarak gençlerimiz için popüler müzikler, duyguların belli tarzlarda ifadelendirildiği belli bir gruba aidiyetin simgesi olarak benimsedikleri bir müzik tarzını yansıtırken; çocuklarımız için şarkı söyledikleri, dans edip oyun oynadıkları bir müzik olarak algılanmakta ve kullanılmaktadırlar. Bu görünümüyle toplumun hemen hemen tüm katmanlarına yayılmışlardır (Aksu, 2008: 17).

Popüler müziğe ilişkin tanımlamalar da müziğin kendisine ilişkin tanımlamalarla aynı oranda karmaşıktır. Ancak yukarıda anlatılanların ışığında popüler müziğin bir kültürel fenomen olarak endüstrileşmiş toplumlarda sanat ve halk kategorilerinin yanında üçüncü bir tür olduğu gerçeği tartışmasız bir ön kabulü gerektirir (Sakar, 2009:36). Özellikle XIX. yüzyıldan beri popüler müzik, bir tür olarak tanımlanmakta ve oluşumunu sürdürmektedir. Popüler müzik türlerine içerik, teknik ve estetik açıdan atfedilen önem kendisine göre daha klasik olan müzikal yapılarla karşılaştırılması esasına göre belirlense de popüler müzikler, belli bir anlayışın ve ihtiyacın ürettiği müzikler olmasının yanında başlı başına bir müzik türü olarak da önemli ve değerli müziklerdir. Popüler müzikler, çok esnek yapılarıyla her türlü değişime kolaylıkla adapte olabildikleri için belki de tüm zamanlarda varlıklarını sürdüreceklerdir (Aksu, 2008: 18).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde teknolojinin değişiminin çok hızlı bir dönüşüm yaşaması sadece ekonomi alanında değil aynı zamanda siyasi, sosyal ve kültür alanlarında da kendini hissettirmektedir. Çünkü teknolojik gelişmeler dünyanın her tarafındaki insanların aynı anda aynı konulara üzülmeye, sevinmeye, aynı filmleri izlemeye, aynı kitapları okumasına ve aynı müziği dinlemesine etki etmektedir. Bu durum ortaya popüler bir ortak kültürün çıkmasına yardımcı olmaktadır.

Günün şartlarına, gereksinimlerine, dünyaya bakış açısına göre değişen değerlerin oluşturduğu yaşam felsefeleri kültürle yoğrularak zenginlik kazanmaktadır. Her dönemde kültürün aktarılmasında müzik, kültürlerin en etkili sesi olmuştur. Çünkü müzik, her dönemin özelliğini yansıtarak var oluşunu devam ettirebilecek unsurları içerisinde barındırarak gelişim göstermektedir.

Diğer alanlara göre müzik teknolojinin de yardımıyla çok hızlı bir şekilde yaygınlaşıp popüler bir endüstri ürünü olmaktadır. Dünyanın bir ucunda söylenen bir müzik, sınırları aşarak her kültüre ve insana ulaşabilmektedir. Popüler olan diğer unsurlara göre müzik sınırları daha hızlı ve kolay aşmaktadır.

Müziğin son yıllarda bir endüstri ürününe dönüşmesinden dolayı belli şirketlerin tekeline girmiştir. Bu sebeple amaç kültürleri temsil eden müzikler değil; daha hızlı yayılan, daha çabuk tüketilen ve para kazandıran müzikler üretmek olmuştur. Çünkü müzik endüstrisine bakıldığında müzikteki kültür farklılıklarını görmek mümkün değildir. Eski dönemlere kıyasla günümüzde kültürleri temsil edecek kaliteli müzik yaratmaktan çok amaç daha fazla popülerleşen, yayılan ve tüketilen müzikler yapmak olmuştur.

Popüler müzik tarzının oluşması ile birlikte kültürlerin kendilerini müzik ile ifade etmesi gittikçe zorlaşmaktadır. Çünkü sanayileşme ve hızlı tüketim sebebi ile kültürler gerçek değerlerini popüler müziğe aktaramamaktadırlar. Günümüzün müzik piyasasının ticari kaygı ile müziğe yaklaşması, müziğin birey merkezli olmasına sebep olmuştur. Bireyler zamanla müziğin sanatsallıktan ve kültürel değerlerinden uzaklaşarak hızlı tüketilen popüler müziğe yönelmektedir.

Müzik, kültürün önemli bir parçası olup müzikle kültür birbirini etkileyerek geliştirmektedirler. Müzik kültürlerden beslenmedikçe değersiz, kalitesiz, anlamdan yoksun ve samimiyetten uzak bir şekilde yoluna devam edecektir. Çünkü kültür müziğin beslenmesi için gerekli ve önemlidir. Sonuç olarak günümüzde modernleşme adı altında yaşanan değişim süreci, toplumların geleneksel kültür yönünün yozlaşmasına sebep olmuştur. Bunlara ek olarak sosyal ve kültürel açıdan toplumlar, teknolojinin de gelişmesi ile yeni alışkanlıklar, tutumlar ve davranış tarzları da geliştirmiş ve geliştirmeye de devam etmektedir. Daha bilimsel bir söyleyiş ile kültürler popüler müziğin esiri olarak üretimden uzak, salt tüketim unsuru haline dönüşmektedir. Bu tüketim ve yok oluşun yanında toplum değerlerinin yitirilmemesi ve varlığını sürdürmesi için bazı adımlar atılmalı, önlemler alınmalıdır.

Çocuklara kültürlerinin hatırlatılması kültür değerlerini yansıtan müzikleri kaybetmemeleri ve popüler müziğin yoğunluğunda kaybolmalarını engellemek için çocuklar aileleri tarafından müzik konserlerine götürülmeli veya gitmeleri konusunda teşvik edilmelidirler. Kültür değerlerinin sürekliliğinin sağlanabilmesi yeni yetişen neslin teneffüs ettiği manevi değerlerin farkına varabilmesi, değerlerini unutmaması için popüler kültürün toplumun sahip olduğu manevi değerlere zarar vermemesi gerekmektedir. Toplumlar yüzyıllarca inşa ettikleri kültür ve müzik değerlerini kendinden sonrakilere doğru, anlaşılır bir şekilde bırakabilir ve gelecek nesiller de bu mirasa hakkı ile sahip çıkabilirlerse ancak bu şekilde dünyadaki pop müzik rağbeti toplumun üstüne inşa olduğu varlık değerlerini yok edemez.

İlköğretim ve ortaöğretimde müzik eğitimi derslerinin önemli bir duruma getirilmesi konusunda Milli Eğitim Bakanlığı'na ve Müzik öğretmenlerine büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı ile Müzik öğretmenleri yeni nesilleri anlamsız, yavan, değersiz müziklerden korumak adına ulusal kültür değerleriyle yoğrulmuş müzikleri ön plana çıkarmalıdır. Çünkü yıllarca topluma türkülerin itici, çağ dışı olduğu; Avrupa'nın pop müziğinin çağdaş, yenilikçi olduğu düşüncesi öğretildi. Fakat oluşturulacak doğru bir müzik eğitimi ile bu yanlış algı ortadan kaldırılabilir.

Çocukların ilgisini müziğe toplayabilmek için söylenen türkülerin hikâyesi çocuklara anlatılmalıdır. Bu sayede çocukların duygu dünyası ile buluşulup zihinlerine kültürlerin beslediği müzikler aktarılabilir. Bununla birlikte zihinlerdeki yanlış algı ortadan kaldırılabilir. Eğitim öğretim döneminin bir haftası türkü haftası olarak belirlenebilir. Ayrıca okullarda korolar kurdurulup okul içi etkinliklerde ve kutlamalarda etkin olarak çocukların türkü

söylemesi sağlanabilir. Bu faaliyet diğer çocuklara da örnek olabilir. Çünkü çocuklar birbirlerinden oldukça fazla etkilenebilmektedirler.

İnsanların en fazla zamanını ayırdıkları, önünde vakit geçirdikleri kitle iletişim araçlarının başında televizyon gelmektedir. Televizyon pop kültürünü evlerimize taşıyarak toplumun yozlaşmasına ve ulusal kültür değerlerini yitirmesinde en önemli araçtır. Ancak televizyonlardaki programlar doğru ve etkili kullanıldıklarında TV faydalı bir duruma dönüştürülebilir. Bu açıklamaya dayanarak Avrupa'nın dayatımı olan Pop-Star yarışmalarının konsepti gibi Türkü-Star yarışmaları yapılarak ailelerin bir arada olduğu zamanlarda ailelere türkü dinletilebilir.

KAYNAKÇA

- Aksu, C. (2008), "Türk Müzik Devrimine Güncel Bakış Sonuçtan-Süreçe, Süreçten-Günümüze Yeni Çıkarımlar" Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, Erzurum.
- Aydar D.(2014), "Popüler Kültür ve Müzik Üzerine" Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi Cilt: 7 Sayı: 33
- Bal, H. (2004), İletişim Sosyolojisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, Isparta.
- Batmaz, V.(2006), "Medya Popüler Kültürü Gizler", Karakutu Yayınları, İstanbul.
- Çiftçi, E. (2110), " Popüler Kültür, Popüler Müzik Ve Müzik Eğitimi", Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt-Sayı: 12-2, Erzincan.
- Elbaş, O. (2002), "Günümüz Türkiye'sinde Müzik Kültürünün Tarihsel Kökleri", 21. yy başında Türkiye'de Müzik Sempozyumu, Ankara.
- Erdoğan, İ. (2004), Popüler Kültür, MEB Yayını, (2. Baskı), Ankara.
- Erdoğan, İ. ve Alemdar, K. (2005), Popüler Kültür Ve İletişim, Erk Yayınları, Ankara.
- Erol, A. (2005), Popüler Müziği Anlamak: Kültürel Kimlik Bağlamında Popüler Müzikte Anlam, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Fichter, J.(1997), Sosyoloji Nedir?, Çev. N. Çelebi, Atilla Kitap evi, 3.Baskı, Ankara.
- Finkelstein, S. (1996), Besteci Ve Ulus (Müzikte Halk Mirası), Çev. Spatar, M.H.,Pencere Yayınları, İstanbul.
- Güvenç, B. (1997), Kültürün Abc'si, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

- Hall, S. ve Jacques, M. (1995), Yeni Zamanlar, Çev. A.Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Kocacık, F.(2003), Toplumbilim Ders Notları, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas.
- Middleton, R.(1990), Studying Popular Music, Open University Press, Philadelphia.
- Oktay, A. (2002), Popüler Kültürler, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Özdemir, S. (2009), “Popülerleşme Sürecinde Türk Müziği ve Bu Süreçte Bestekâr Sadettin Kaynak”, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildiri kitabı, Ankara.
- Özdemir, Ö. (2009), “Dijital Müzik: Müzik Sektörü Yeniden Yapılanıyor”, Broadcaster Info Aylık Televizyon, Radyo, Sinema Teknolojileri Dergisi, 61, 112 – 116.
- Özkan, H. H. (2006), “ Popüler Kültür ve Eğitim”, Kastamonu Eğitim Dergisi, Kastamonu.
- Rowe, D. (1996), “Popüler Kültürler: Rock ve Sporda Haz Politikası”, (Çev: Mehmet Küçük), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Sakar, M. H. (2009), “Popüler Müzik ve Müzik Eğitimi” Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi.
- Say, A. (2001), Müziğin Kitabı, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara.
- Selvi, Ö. ve Servet A. (2014), “ Popüler Kültür ve Spor İlişkisi Üzerine Bir Araştırma”, Erciyes İletişim Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 3, (132-143) Kırıkkale Üniversitesi Keskin M.Y.O.,Kırıkkale.
- Solmaz, P. (2009), “ Popüler Kültürün Müzik Eğitime Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme”, 8. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Samsun.
- Soykan, Ö. N. (2002), “Müziğin Estetiği” Cogito Sayı 30.
- Sözen, E. (2006), “Popüler Kültür Retoriği: Sahiplik İçinde Yokluk, Rağbette Olma ve Sağduyu Bilgisi”, Doğu Batı Düşünce Dergisi, (3. Baskı), Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- T.C. Meb Yayınlar Dairesi Başkanlığı, (2004), “Kültür Kavramı Tanımlamalarına İlişkin Bir Analiz”, Milli Eğitim Dergisi, Ankara.

Tunalı, İ.(1989), Estetik, Remzi Kitabevi, İstanbul. akt. Dellalolu, B. (2007), Frankfurt Okulu'nda Sanat ve Toplum, Say Yayınları, İstanbul.

Uçan, A. (1997), Müzik Eğitimi, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara.

Williams, R. (1993), Kültür, İmge Kitabevi, Ankara.

Yıldız, Ş.(2005), Dil, Kültür, İletişim Ve Medya, Sinemis Yayınları, 1.Baskı, Ankara.

Yurga, C. (2002), 20.YY. da Türkiye'de Popüler Müzikler, 21.YY. Başında Türkiye'de Müzik Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Pegem-A Yay., Ankara.